

נפלאות הרמב"ן

שנה ב' | גליון ס"ד
פר' ויקרא
תשפ"ב

בגליון:

אוצרות רבינו
פנינים יקרים,
אוצרות מחודשים
מבארו של רבינו

חילוקי רבינו
בו יבארו מקומות
בו רבינו מפרש
דעתו הק'

מעשה חש"ב
עינים וביאורים
במשנתו של רבינו

אוצרות רבינו

וסמך ידו על ראש העלה וכו' (א ד)

האם ידו אחד מספיק לסמיכה? והאם אפשר לעשות שליח לסמוך ומניין?

וסמך ידו בשתי ידיו שנאמר 'וסמך אהרן את שתי ידיו' (טו כא) והוא בנין אב לכל הסמיכות שיהיו בשתי ידיו, והא דכתיב 'ידו' למעט שליחות שידו ולא יד שלוחו שאם היה כתוב 'ידיו' הייתי מרבה שתי ידיים ולא ממעט שליח אבל עכשיו שהסמיכה ממילא בשתי ידיו לא כתב לשון יחיד אלא למעט השליח.

ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח וערכו עצים על האש (א ד)

מדוע כתוב 'ונתנו' 'וערכו' בלשון רבים?

אמר לשון רבים כי בכל מצות הכהנה יאמר כן בעבור שהכהנים רבים יאספו בבית השם לעשות העולה וברב עם הדרת מלך אבל אינו עכוב שהרי למד למטה (להלן יב) 'וערך הכהן אתם' [בלשון יחיד].

וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר וכו' (א ח)

ביאור פדר

רבינו	אונקלוס	פ"י פדר
אינו שם לכל החלבים רק הפרוס ומבדיל בין הקרבים.	ית תרבא [חלב]	
מפריד בין הקרבים	מלשון פדר דברים	מקור הלשון פדר
מפריד בין הקרבים לתחתונים	שומן הנפרד מן הבשר	מה מפריד הפדר

חילוקי רבינו

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (א א)

ביאור 'ויקרא'

רבינו	רש"י	האם כל פעם כשה' דיבר אל משה היתה קריאה אליו?
אמר הכתוב בכאן ויקרא אל משה וידבר ה' אליו ולא אמר כן בשאר המקומות.	לכל דברות וכל אמירות וכל צווים קדמה קריאה, יכול אף להפסקות ת"ל וידבר לדיבור היתה קריאה ולא להפסקות. רבינו מוסיף לרש"י הקריאה כלומר שיאמר אליו משה משה ויאמר הנני וזה דרך חבה וזרוז למשה.	
רבינו (שמות מ ב - ד) א. יום א' למלואים [כ"ג אדר] קודם שכסה הענן את האהל. ב. יום השמיני למלואים [א' ניסן] אחר שנתכסה האהל בענן.	לכל דברות וכל אמירות וכל צווים קדמה קריאה	מתי היה הקריאה למשה?
קבלת רשות להיכנס לאהל מועד.	דרך חבה וזרוז	מהו הקריאה למשה?
א. לפי א' דלעיל בעבור שלא היה יכול משה לבוא אל אהל מועד להיותו נגש אל המקום אשר שם האלהים רק בקריאה שיקרא אותו כיון שידע שהשם יושב הכרובים נתיירא לבוא בהאהל מועד כלל עד שקרא אליו. ב. לפי א' דלעיל שלא היה יודע משה שהכבוד באהל ושיהיה לו הדבור משם כי לא כסו הענן עד יום השמיני. ג. לפי ב' דלעיל בעת שכסה הענן את המשכן ביום שמיני למלואים לא יבוא שם [בענן] בלא רשות.	קריאה לשון חבה לשון שמלאכי השרת משתמשין בו שנאמר וקרא זה אל זה אבל לנביאי האומות נגלה אליהן בלשון ארעי וטומאה שנאמר ויקר אלהים אל בלעם. רבינו מבאר לרש"י על דעתם הזכיר זה בכאן בעבור שהוא תחלת הדבור אשר היה אליו מאהל מועד ללמד על כלם כי כן יהיה משפטו כל הימים בכל התורה.	מדוע היתה הקריאה למשה?
א. לפי א' ובי' דלעיל הקריאה היתה כשמשה מחוץ לאהל מועד והדיבור כשהיה בתוך האהל. ב. לפי ג' דלעיל הקריאה היתה כשהיה מחוץ לפתח כי הענן כסה את מקום הפתח ולא היה רשאי לבוא בתוך הענן והדיבור היה כשעמד בפתח האהל.	מאהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל [ומשה היה באהל בעת שהיתה הקריאה אליו]. לעיל (מ לה) ד"ה ולא יכול לבוא: אמור מעתה כל זמן שהיה עליו הענן לא היה יכול לבוא נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו.	איפה היה משה כשה' דבר עמו?
ויקרא אל משה וידבר אליו מאהל מועד [שהקריאה היתה כשמשה לא היה באהל מועד ורק הדיבור היה כשהיה באהל מועד].	רבינו מבאר לדעת רבותינו ורש"י ויקרא אל משה מאהל מועד וידבר אליו באהל כי שם באהל היה כבר קודם הקריאה [ובאהל מועד קאי על גם על ויקרא].	פשט הכתוב

לכל עניני המכון הערות והארות
ניתן לפנות למייל או לטל:
h0548402450@gmail.com
054-8402450
כל הזכויות שמורות ©

וזאת למודעי כי העיקר להגות בתורת רבינו הקי בלשונו הטהור והזהב ובכל דברי תורתיו הקי, אך להקל על המתקרים לקודש באנו להכניסם אל תחת כנפי השכינה תורתו של רבינו. והשתדלנו להיצמד ללשונו של רבינו הקי ורק במקום שהוצרכנו לקצר או לבאר הוספנו או הורדנו כמה מילים להבנת הדבר לאנשים פשוטים כמונו עד שזוכה כולנו להגות בפנים בתורותיו הקי.
ואך למותר הוא לפרט שאם שגינו בהבנת דברי קדשו הטעות וחוסר ההבנה היא בנו. מתוך הקדמתו של רבינו לפי עה"ת:
'ועתה דע וראה מה אישבי שואלי דבר בכתיבת פירוש התורה, אבל אתנהג כמנהג הראשונים, להניח דעת התלמידים יגיעי הגלות והצרות, הקוראים בסדרים בשבתות ובמועדים, ולמשוך לבם בפשטים ובקצת דברים נעימים לשומעים וליודעים חן. ואל חנון חוננו ויברכנו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם, עכ"ל.'

דָּבָר אֵל גִּנֵּי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַת אֱלֹהִים אֲדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַיהוָה מִן הַקָּרְבָּנִים מִן הַצֹּאן תִּקְרְבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם (א כ)

ואם מן העוף עולה קרבנו לה' והקריב מן החרים או מן בני היונה את קרבנו (א כ)

מדוע דוקא תורים או בני יונה?

בחר הכתוב בשני המינין האלה מפני שהם מצויין וקרובין להתפש יותר כאשר הזכירו רבותינו (ויק"ד כו ט) 'שור שה כשבים ושה עזים' (דברים יד ט) שיקריב מן הגדלים על אבוסו ולא יצטרך לשאת כליו תליו וקשתו לצוד ציד להביא ולא בחר בתרנגולים [אע"פ שמצויים יותר מן היונים] לזימת זנותם.

כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' (א כ)

טעם האיסור

א. יתכן שהוא כדברי הרב במורה הנבוכים (חג) שמצא בספריהם שהמנהג היה לעובדי עבודה זרה להקריב כל מנחתם חמץ ולערב הדבש בכל קרבנותיהם ולכן אסרם לגבוה.

ב. או שיש בכל אלה [שאור דבש ומלח] סוד נעלם ממנו, ועיין לקמן (כג ט) שאולי איסור החמץ מפני שירמוז אל מדת דין כי נקרא חמץ כאשר יקרא היין כאשר יקרא חומץ יין וחומץ שחר והלשון נגזר מלשון 'מעול וחומץ' (תהלים עא ד) כי נגזל מהם טעמם ולא יאכלו ובעבור שהקרבנות לרצון לה' הנכבד לא יבאו מן הדברים אשר להם היד החזקה לשנות הטבעים וכן לא יבואו מן הדברים המתוקים לגמרי כגון הדבש רק מן הדברים המזוגים כאשר אמרו בברייתא העולם (ב"ד יב טו) שיתף מידת הרחמים למדת הדין ובראו.

וכל קרבן מנחתך במלח תמלח וכו' על כל קרבןך תקריב מלח (א כ)

טעם למלח בקרבנות

רמב"ם

במורה הנבוכים (שם) בעבור שעובדי עבודה זרה ימאסו אותה ולא יקריבוהו כלל ואנו עושים הפיכים.

רבינו

יתכן מפני שאינו דרך כבוד להיות לחם ה' תפל מבלי מלח כטעם 'הקריבוהו נא לפחתך' (מלאכי א ח).

נפש כי תחטא טעגגה מכל מצות ה' וכו' (ד ט)

מדוע אמר 'נפש'?

א. בעבור היות המחשבה בנפש והיא השוגגת הזכיר כאן נפש.
ב. הזכיר נפש כי העונות מולידים גנאי בנפש.

טעם הקרבנות על השוגג

א. מפני שכל העונות יולידו גנאי בנפש והם מום בה ולא תזכה להגביל פני יוצרה רק בהיותה טהורה מכל חטא ולכן הנפש השוגגת תקריב קרבן שתזכה לקרבה אל האלהים אשר נתנה.
ב. בשער הגמול מביא רבינו שהשוגג נקרא חטא שלא היה זהיר וחרד לדבר ה' שלא יאכל ולא יעשה משהו עד שיבדוק יפה יפה ויתברר לו שהדבר מותר וראוי לו לפי רצון ה'.

בוה"ז שאין לנו קרבן לכפר איך מתכפרים השוגגים

בשער הגמול מביא רבינו כאשר אין ביהמ"ק קיים ה' שולח להם יסורים כדי למרק בהם את השגגות הללו כדי שיהיו נקיים לעוה"ב וכשם שהקרבנות הם אהבה וחמלה על ישראל ונתנו כדי לקרנם תחת כנפי השכינה כך היסורים הללו הם אבה וחמלה על האדם.

אם הכהן המשיח יחטא לאעמט העם וכו' (ד ט)

מדוע אין מוזכר 'נסלח לו'?

הא דלא הזכיר בחטאת כהן המשיח וכפר עליו ונסלח לו' כאשר הזכיר בשאר החוטאים בקהל ובנשיא ובהדיוט, אולי לרב מעלתו לא יתכפר ונסלח לו לגמרי עד שיתפלל ויתחנן לפני אלהיו כי מלאך ה' צבאות הוא וצריך להיותו נקיא וטהור ידיים.

מה דין עולת בהמה הבאה מצבור מישראל?

רבינו

תקריבו מלמד על מעוטן של ישראל שמביאים יחד קרבן עולה [קרבנכם מלמד על כל קרבן של רוב ישראל היא קרבן צבור] גם אם רצו צבור כרוב ישראל להפריש בתחלה לנדבה [שמפרישים לשם נדבה ולא מן המותרות] ויגבו אותה כאשר יגבו השקלים לתמידים ומוספים תהיה נדבת [עולת] צבור שלמדים מקרבנכם.

רש"י

תקריבו מלמד ששנים מתנדבים עולה בשותפות קרבנכם מלמד שהיא באה נדבת צבור היא עולת קיץ המזבח הבאה מן המותרות.
רבינו מפאר רש"י
אם הנתדבו רבים להביא עולה היא עולת השותפין שמה בין שנים המשתתפין בקרבן ובין עשרה ואלף שנסתתפו בן [ולמדים מתקריבו].
אבל קיץ המזבח [היא דוקא] הבאה מן המותרות שלב בית דין מתנה עליהם ולפיכך היא עולת צבור [ולמדים מקרבנכם].

רבינו	רש"י	קרבן עולה שהביאו רוב ישראל נקראת:
קרבן צבור	קרבן שותפים	קרבן עולה שהביאו רוב ישראל נקראת:
קרבנכם	תקריבו	ילפינן שומתו להקריב זאת
אין בעי סמיכה כדין קרבן צבור	בעי סמיכה ע"י כל אחד מהשותפין	הנפק"מ לענין סמיכה
בעי נסכים משל צבור	בעי נסכים משלהם	הנפק"מ לענין נסכים
אי אפשר דנקרא קרבן צבור שאינו בא בעולת העוף.	אפשר כי הוא כקרבן שותפין	האם אפשר לנדב עולת העוף ע"י רוב ישראל
אי אפשר דנקרא קרבן צבור שאינו בא בעולת העוף.	אפשר כי הוא כקרבן שותפין	האם אפשר לנדב שלמים ע"י רוב ישראל

וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו (א ד)

על מה העולה מרצה

רבינו	רש"י והר"י	על מה העולה מרצה?
ראיתי באגדה בויקרא רבא (א ט) תני רשב"י אין העולה באה אלא הרהורי הלב	אינו מרצה אלא על עשה ועל לאו שנתק לעשה [רש"י לא מחלק בין מזיד לשוגג]	על מה העולה מרצה?
אמר רבי לוי מקרא מלא הוא 'העולה על רוחכם היו לא תהי' (יחזקאל כ לב) העולה מכפרת על רוחכם. לפי שהוא חטא שאין מכיר בו אלא ה' לפיכך כלה כליל לה'.	על מה הוא מרצה לו אם תאמר על כריתות ומיתות בית דין או מיתה בידי שמים או מלקות הרי עונשן אמור.	הטעם

לפי דרשת התורת כהנים שהעולה מרצה על עשה ועל לאו הנתק לעשה

רבינו

מדלא הזכיר בקרבנות נדבה לכפר עליו על שגגתו ששגג כאשר כתב בקרבנות החטא רק אמר 'ונרצה' היה לרבותינו במשמעות הנה שמכפר על המזידין שאינם רצויים לפניו כי השוגג אע"פ שחטא רצוי ה' הוא וא"כ על כרחך קאי על עשה ועל לאו הנתק לעשה שלא נזכר בהם ענש אלא שאינם רצויים למלך בעבור שעברו על מצותו ויתרצו בדורון הנה [ולפ"ז אפי' בשוגג יצטרכו לכפרה ומ"מ נקרא רצוי ה']

רבינו מקשה על טעם רש"י (דלעיל)

רק כריתות עונשן בשוגג אמור שהוא בחטאת משא"כ מיתות ב"ד באותן שאין חיבין עליהם חטאת כגון מכה אביו ואמו ומקלל או מיתה בידי שמים או מלקות בשוגג אין עונשן אמור.
רבינו מפאר הכרח רש"י

מדפירש הכתוב בחייבי מיתות ב"ד וכריתות העונש במזיד ובשוגג משא"כ בחייבי מיתה בידי שמים וחיבי לאוין פירש העונש רק במזיד נראה לחכמים שבאלו שלא פירש בשוגג אין עליהם בשוגג שום נשיאות חטא ואין צריכין רצוי כלל [ובשוגג היכן שלא נכתב אין צריכין לכפרה].

וזה הכרחם לומר שכבר עונשן אמור פ"י שכל העונש שרצה להטיל עליהם כבר אמרו הכתוב, אבל עשה ולא הנתק לעשה המזידין אע"פ שלא הזכיר בהם ענש אי אפשר שלא יענש בהם ולזה מרצה העולה בנדבה.

פ"י ונרצה לו

רבינו

א. לשון ונרצה לו יחזור אל השם הנכבד הנוצר שיתרצה לו [לחוטא] בקרבן הזה לכפר עליו מלשון 'ובמה יתרצה אל אדניו' (שמואל א כט ד) [נרצה קאי על ה' שיתרצה לו לחוטא].

רש"י

ונרצה לו על מה הוא [הקרבן] מרצה לו [לחוטא].

ב. נרצה כנוי לחטא שנרצה לו [לחוטא] לכפר עליו מלשון 'כי נרצה עונה' (ישעיה ב) והוא מלשון השלמה [נרצה קאי על החטא שיושלם ויסתיים החטא].
ג. העון רצוי לפני השם ולא יחר אפו עוד [נרצה קאי על העון מלשון פיוס ורצוי (כפי א) ולו קאי על ה' (דלא כפי הקורמים)].

מנין שהולכת הדם למזבח דוקא בכהן?

טעם הקרבנות

רמב"ם

אמר הרב במורה הנבוכים (ח"ג פמ"ו) כי טעם הקרבנות בעבור שהמצריים והכשדים אשר היו ישראל גרים ותושבים בארצם מעולם היו עובדים לבקר ולצאן.

המצרים עובדים לטלה הכשדים עובדים לשים אשר יראה להם כדמות שעירים

אנשי הודו עד היום לא ישחטו עד היום בקר לעולם ובעבור כן צוה לשחוט השלשה מינין לשם הנכבד כדי שידוע כי הדבר שהיו חושבים כי הם בתכלית העבירה הוא אשר יקריבו לבואר ובהם יתכפרו העונות כי כן יתראו האמונות הרעות שהם מדוי הנפש כי כל מדוה וכל חלי לא יתרפא כי אם בהפכו.

רמב"ם מקשה על הרמב"ם

א. הם דברי הבאי ירפאו שבר גדול וקשיא רבה [ביאור טעם הקרבנות] על נקלה יעשו שלחן ה' מגאל שאינו רק להוציא מלבן של רשעים וטפשי עולם והכתוב אמר כי הם לחם אשה לריח ניחוח [שהטעם של הקרבנות הוא יותר גדול מלהוציא מלבן של רשעים].

ב. לפי שטותם של מצרים לא תתרפא מחלתם בזה רק תוסיף מכאוב כי מחשבת הרשעים הנזכרים לעבוד למזל טלה ולמזל שור שיש להם כח בהם לפי מחשבותם ולכן לא יאכלו אותם לכבוד כחם ויסודם ואם יזבחו אותם לה' הנכבד זה כבוד להם עם מעלה והם עצמם כך נוהגים כמו שאמר (י"ז) 'ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים ועושי העגל זבחו לו, והרמב"ם עצמו כתב שהיו מקריבים ללבנה בכל ראשי חדשיהם ושמש בעלותה במזלות, ויותר תתרפא המחלה באכלנו מהם לשבע שהוא אסור להם ומגנה בעיניהם ולא יעשו כן לעולם.

ג. לדעת הרמב"ם מדוע נח בצאתו מהתיבה עם ג' בניו כשאין בעולם מצריים או כשדיים הקריב בקרבן וייטב בעיני ה', גם הבל הביא מבכרות צאנו ומחלבהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו (בראשית ד ד) ולא היה צדיק בעולם שמצו צ"ו כלל.

רמב"ם

א. בעבור שמעשה בני אדם נגמרים במחשבה בדבור ובמעשה צוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן: ויסמך ידיו עליו כנגד המעשה ויתודה בפיו כנגד הדבור וישרף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה והכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו

ויוזק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו

כדי שישלב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלהיו בגופו ונפשו וראוי לו שישתפך דמו וישרף גופו לולי חסד השם שלקח ממנו תמורה

וכפר הקרבן הזה שיהיה:

דמו תחת דמו

נפש תחת נפש

וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו

והמנות להחיות בהן מורי התורה שיתפללו עליו

וקרבן התמיד בעבור שלא ינצלו הרבים מחטוא תמיד.

ב. ע"ד האמת יש בקרבנות סוד נעלם כנסנו בו ממה שאמרו רבותינו בספרי (פנחס ח ח) ובסוף מנחות (ק): אמר רבי שמעון בן עזאי בא וראה מה כתיב בפרשת הקרבנות שלא נאמר בהם לא אל ולא אלהיך ולא אלהים ולא שדי ולא צבאות אל אלא י"ד ש"א שם המיוחד שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלקושמא תאמר לאכילה הוא צריך ת"ל 'אם ארעב לא אמר לך כי לי תבל ומלוואה (תהילים נ"ב) לא אמרתי לכם זבחו אלא כדי שאמר ויעשה רצוני [רבינו מאריך שצריך להקריב הקרבן לה' לבדו בשמו המיוחד].

רש"י

ושחט והקריבו הכהנים מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בזה [שנאמר הכהנים רק אחרי ושחט על והקריבו].

והקריבו זו קבלה שהיא הראשונה ומשמעה לשון הולכה למדנו שתייהן בבני אהרן. [והקריבו פ"י לקרב]

ב. שכך דרשו 'והקריב כהן את הכל והקטיר המזבחה' (פסוק יג) זו הולכת איברים לכבש וא"כ אף הולכת הדם צריכה כהן בכהונו.

הקטיר הפנה את הכל המזבחה עלה אשה ריח ניחוח לה' (א ט)

לשם מה צריך לשחוט העולה?

רש"י

עולה לשם עולה יקטירונו אשה כשישחטנו היא שוחטו לשם האש וכל 'אשה' לשון אש.

ב. לי נראה שצריך לכוון שתאכלנו האש לגמרי לא שיצלה שם מעט והוא מלשונם (סנהדרין ע) כבשר כיבא [שאינו מבושל כל צרכו] דאכלי גנבי.

[כבבא מלשון צלי]

ג. יש גורסים שם (בבבאים) לאפוקי גבבא דלא והביאור הוא שיתכוון להעלותו על גבי אש של עצים כדכתיב על העצים אשר על האש ולא יחשב להעלותו על גבי אש של קש ושל גבבא והוא כענין ששנינו (שבת לו:) כירה שהיסקוה בקש ובגבבא. [גבבא מלשון קש]

ואם מן העוף עלה קרבנו לה' והקריב מן התורים או מן פני היונה את קרבנו (א טז)

מדוע דוקא תורים גדולים ובני יונה קטנים?

רמב"ם

במורה נבוכים (ג מו) טעם הקרבת גדולי התורים ואפרוחי היונים כי הוא הטוב שבהם מפני שהגדול ביונים אין ערבות בו. רמב"ם מקשה על הרמב"ם

שקטני היונה כמעט שאינם ראויין לאכילה מפני רטבה עדפנית [ליחה יתרה] שבהם.

כי כל העופות אם יגע אדם בקן שלהם לקחת משם אפרוחים או בצים יעזבוהו ולא יקננו בו לעולם אבל היונה לא תעזבונו בשום ענין וכן ישראל לא יחליפו בוראם ותורתם לעולם אלא או יהודי או צלוב [שימסור נפשו על יהדותו].

ב. אם נאמר כדעת הרמב"ם שנבחרו משום תכונתם לצורך אכילה יתכן שנבחרו משום סגולתם כי התורים סגולתם חדוד השכל ואפרוחי היונים סגולתם לתועלת גדולה במבטלי האיברים [שהאיברים אינם פועלים את פועלתם] כפלגס [שיצא מכלל ילד ולא בא לזכרות] וכיוצא בו.

ונקט פי תקריב קרבן מנחה לה' וכו' ויצק עליה טמן ונתן עליה להנה והיא אלהי אהרן הכהנים וקמץ ממש וכו' והקטיר הפנה וכו' (א טז)

איך עבודות במנחה בכהן?

רש"י

ויצק ונתן והביאה מלמד שיציקה ובלילה כשרים בור. הכהנים וקמץ מקמיצה ואילך מצות כהונה. [והגשה כשרה בור]

א. אמר (להלן ח) 'והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח' ואחר כך 'והרים הכהן את אזכרתה' (ט) שהוא הקמץ הרי שהכהן הוא מגישה אל המזבח וא"כ קומץ.

ב. שנינו (קדושין לו:) הסמיכות והתנופות וההגשות והקמיצות נוהגות באנשים ואין נוהגות בנשים ואמרו הגשות דכתיב זאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן (י ו) ולא בנוה אהרן א"כ ההגשה היא בבני אהרן. רבינו מיישב לשיטתו מאמר חז"ל (מנחות לו) מקמיצה ואילך מצות כהנה

כונתם כי מקמיצה זו הכתובה בפסוק הזה שבפרשה זו הזכיר יציקה ונתנית לבונה והבאה אל הכהן וקמיצה ולא הזכירה הגשה אל המזבח ומכל הדברים המזכרים כאן הקמיצה היא הראשונה למצות כהונה [אך לא מהגשה שלא הזכירה כאן].

ויקרא אל-מִשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לְאֹמֶר: (א א)

רמב"ן

מעשה חטא

1 רבינו מבאר בבי' אופנים למה קדמה קריאה לדיבור. א. שמשוה היה יודע שהשי"ת ידבר עמו מבין שני הכרובים, ולמה הוצרך הקריאה, משום שהיה ירא לבא לאהל מועד. ב. שלא היה יודע שידיבר עמו מאהל מועד, בשבעת ימי המילואים, לפני השראת השכינה, ולכן כשרצה הקב"ה לדיבר עמו הוצרך לקראו.

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו. ולא כן בשאר המקומות, בעבור שלא היה משה יכול לכא אל האהל מועד להיותו נגש אל המקום אשר שם האלהים רק בקריאה שיקרא אותו, שכבר נאמר למשה (שמות כה כג) ונועדתי לך עם ודברתי לך מעל הכפורת (אשר אועד לך שמה), וכיון שידע שהשם יושב הכרובים שם נתיירא לכא בזהל כלל עד שיקרא אליו, כאשר עשה זהר סיני שאמר (שם כז טז) ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן. או שלא היה משה יודע שהכבוד בזהל ושיהיה לו הדבור, משם כי לא כסהו הענן עד יום השמיני כדעת רבותינו (ת"כ להלן טא), ואחרי הקריאה בא משה בזהל לפני ולפנים כמו שקדשו (תורה כהגס) אחרי פשה טז ב) אהרן בכל יבא ואין משה בכל יבא¹.

והנה רבינו (שם) כתב "אבל במדרש חזית מצאתי, ויהי ביום השמיני זה היה ראוי להיות תחילת הספר. ולמה נכתב כאן, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה. וא"כ יהיה ויקרא אל משה מאהל מועד, אחר וירא כבוד ה' אל כל העם ותצא אש ותאכל על המזבח, יהיה הדבור לאהרן יין ושכר אל תשת ממזחרת, כי לא יתכן שנדבר לאהרן מאוהל מועד, קודם למשה. ואיני יודע אם זה דברי הכל, או הם דברי יחיד כי על דברי רבי ישמעאל נאמר".

ביאור הדברים דלפי דברי המדרש פעם הראשון שה' דיבר עם משה מאוהל מועד היה רק באחד בניסן, ביום שמיני למילואים. ומקרא דידן ויקרא אל משה וגו' מאהל מועד היה באחד בניסן, ביום שמיני למילואים. ולפי"ז צ"ב מהיכן ידע משה דיני הקרבת הקרבנות בשבעת ימי המילואים.

והנה בשלמא לרבי עקיבא שסובר שכללות ופרטות נאמרו בסני, א"ש, שלמד משה רבינו בארבעים יום שהיה בהר כל פרטי הדינים של הקרבת הקרבנות. אבל לרבי ישמעאל הסובר שרק הכללות נאמרו בסני, ופרטות באהל מועד. ולפי דברי המדרש פעם הראשון שהיה הדיבור מאהל מועד היה ביום שמיני למילואים, א"כ מהיכן ידע משה רבינו פרטי דיני הקרבת הקרבנות. ובע"כ צריכים לומר דאף לפי דברי המדרש שפעם הראשון שה' דיבר עם משה מאהל מועד היה בא' ניסן, מ"מ דיבר הקב"ה עם משה מן השמים, כאשר דיבר עם משה במצרים. כמו שכתב רבינו הלשון (שם) "והיו סבורין, שהיה הדבור לשמה שם מן השמים, כאשר היה בארץ מצרים".

וְסִמָּךְ יָדָיו עַל רֵאשֵׁי הָעֵלֶה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: (א ד)

רמב"ן

מעשה חטא

תמצית הדברים: מבואר בקרא שרקבן עולה בא לרצות [וינרצה לו], וע"כ מקשה הת"כ על איזה חטא בא לרצות, ואין לומר על כריתות ומיתות ביי"ד, או מיתה בידי שמים או מלקות, שהרי ענשן אמור'. ולפי רש"י הכוונה, שהכתוב כבר אמור העונש הבא על לאוין, א"כ על מה בא העולה לכפר, אלא שבא לכפר על עשה ולא תעשה הניתק לעשה.

ונראה לו לכפר עליו. על מה הוא מרצה לו, אם תאמר על כריתות ומיתות צ"ד או מיתה בידי שמים או מלקות, הרי ענשן אמור, הא אינו מרצה לאל על עשה ועל לאו שנתק לעשה. לשון רש"י. וברייחא היא תורת כהנים.

אמנם הרמב"ן הקשה על זה, דהרי הקרבנות מרצים רק על 'השוגג', ועל השוגג מצאנו עונשן רק על חייבי כריתות, שבשוגג צריך להביא קרבן חטאת, אבל על חייבי מיתה בידי שמים ועל שאר לאוין, לא מבואר בקרא עונשם כשעשאו בשוגג, [שהרי כרת ומלקות הוא רק בעשאו במזיד], וא"כ איך אפ"ל 'שהרי ענשם אמור'. וא"כ נאמר דכמו שחטאת מכפר על חייבי כריתות, כשעשאו בשוגג, העולה מכפר על חייבי מיתת ביי"ד והמלקות כשעשאו בשוגג.

ואני תמה, וכי היכן עונשן אמור, כי הקרבנות בשוגגין הן מרצין, ונוכל לומר שיקפחו על חייבי מיתה בידי שמים שוגגין, ועל חייבי מלקות שוגגין, ועל חייבי מיתות צ"ד שוגגין, בזהו שאין חייבין עליהם חטאת, כגון מכה אצו ואמו ומקלל, כגם שהחטאת מכפרת בחייבי כריתות שוגגין.

ולכן מפרש רבינו 'שהרי ענשם אמור', היינו דכיון שבחייבי כריתות מבואר בקרא ענשם בין במזיד ובין בשוגג, ובחייבי מיתה בידי שמים ובמלקות מבואר בקרא רק עונשם במזיד, ועל שוגג לא מבואר ענשם, לכן מסתבר לומר שאם עברו על אלו עבירות בשוגג, אינם צריכים כפרה כלל. דאם היה צריכים כפרה על השוגג, היה כתוב בתורה את ענשם, כמו שכתוב בתורה את ענשם במזיד.

ואולי בעבור שפירש הכתוב בחייבי מיתות צ"ד ובחייבי כריתות עונשן במזיד ובשוגג, ופירש בחייבי מיתה בידי שמים עונשן במזיד למיתה, ובחייבי לאוין למלקות, ולא פירש בהם שום עונש בשוגג, נראה להם לחכמים שכל העונש שבהם, פירש הכתוב, כי למה יפירש עונשן של אלו במזיד ובשוגג, ויפירש עונש האחרים במזיד, ולא יפירש אותו בשוגג ויאמר שיהא מחוייב להביא בהן עולה. ולכך ראו שאין בחייבי מיתה בידי שמים ובחייבי מלקות אלא עונשן המפורש בהן במזיד, אבל בשוגג אין עליהם שום נשיאות חטא, ואין לריכין ראי כלל. וזהו שאמרו "כבר ענשן אמור", שכל העונש שכלה להטיל עליהם כבר אמרו הכתוב. אבל על עשה ועל לא תעשה הניתק לעשה המזידין שלא הזכיר בהם שום עונש ואי אפשר שלא יענש בהם, בזה יראה בעולה הזו אם יביאנה בנדבדב נפשו¹.

ולפי זה כוונת הת"כ 'הרי ענשם אמור', היינו שהעונש שרצה הכתוב להטיל עליהם אמור בתורה. ויותר מזה אי אפשר להענישם, וכיון שבשוגג לא כתוב בקרא ענשם, אין צריכים כפרה כלל. לכן מפרש הת"כ שבא לכפר על ביטול עשה, ולא הניתק לעשה במזיד, אע"פ שלא נזכר ענשם בקרא, אי אפשר שלא יענש בהם, שעל מזיד בוודאי צריך כפרה, ועל אלו בא העולה לכפר.

והקריב בַּזְבֻּזִים הַשְּׂקֵלִים אִשָּׁה לַה' וְזָלְבוּ הָאֵלֹהִים תְּמִימָה לְעֹמֶת הָעֵצָה יִסְרְיָהּ וְאֵת-הַזֹּלָבִים הַמְכֻסָּה אֶת-הַקָּרֶב וְאֵת כָּל-הַזֹּלָבִים אֲשֶׁר עַל-הַקָּרֶב: (ט ט)

רמב"ן

מעשה חטא

1 נחלקו רש"י ורבינו מהו 'חלב' רש"י מפרש 'חלב', היינו המובחר שבו. אבל רבינו מפרש 'חלב' היינו השומן הנפרד שאינו עם הבשר כדבר אחד, אלא יש עליו קרום והוא נקלף, אולם השומן מתערב בבשר, ואינו נפרד ממנו.

חלבו האליה תמימה. שם חלב בלשון הקדש השומן הנפרד שאינו עם הבשר כדבר אחד¹. כי השומן המתערב בבשר, שאינו נפרד ממנו יקרא שומן, כענין שאמר הכתוב 'וישמן יסוּוּן' (דברים לב טו) 'ויאלכו וישבעו וישמינו' (נחמיה ט כה), 'השמן לב העם הזה' (ישעיהו י) 'ובשרי כחש משמן' (ההלים קט כד), והיה לן וישמן (ישעיהו כג) כמו 'חלב ודבן תשבע נפש' (ההלים כג ו), וכן בכל מקום, והחלב הוא הנפרד אשר עליו קרום ונקלף. לא יתערב הלשון בהן בשום מקום, כאמרו בשר שמן, לא בשר חלב. וכן בשאר לשונות הגוים שמתויהן חלוקין. ויאמר לך השאלה בכתוב (במדבר יח ט) 'בהרימכם את חלבו ממנו' כי הטוב אשר יורם מן התבואה יכנה אותו בחלב, כאשר החלב מורם בקרבנות². 'חלב כליות חטה' (דברים לב יח) ידמה החטה לכליות ואת החלב אשר בהם כאשר יאמר (שם) ודם ענב תשתה חמר ואין היין דם ואכלו את חלב הארץ (בראשית מה יח) שיאלכו כל חלב שור וכשז ועז וכל החיה לך משל זה.

2 רבינו מפרש הכתוב 'בהרימכם את חלבו ממנו', כמו שהחלב מפורשים ומקטירים ע"ג המזבח. כמו כן התרומה מפורשים ונותנים לכהן. שהרי רבינו לשיטתו 'חלב' אין הכוונה מן המובחר שבהמה, שהרי רבינו כתב לקמן שהחלב אינו המובחר שבו, דהרי הוא גם ועבה וקשה להתעכל. לכן מבאר הדמיון כנ"ל, כמו שהקטרה מפורשים ומקטירים ע"ג המזבח, כן התרומה מפורשים ונותנים לכהן.

אמנם לפירוש רבינו שחלב אינו מן המובחר, צ"ב דהרי דרשו חז"ל מהכתוב 'ולא תשא עליו חטא בהרימכם את חלבו', דאם אינו תורם מן המובחר יש עליו חטא, הרי שיש להפריש מן המובחר, ולפירוש רבינו איך למידין דבר זה מהכתוב הרי 'חלב' אינו מן המובחר. ועוד צ"ב מש"כ רבינו 'כי הטוב אשר יורם מן התבואה יכנה אותו בחלב', הרי חלב אינו מן הטוב שבבהמה, וא"כ מגלן שצריך להפריש 'הטוב שבתבואה'.

וצריכים לומר דמש"כ רבינו שהחלב אינו חלק הטוב מן הבהמה היינו לענין אכילה, אבל לענין הקטרה שפירי הוה חלק הטוב מהבהמה. וכמו שכתב רבינו (פרשת שמיני פרק ט פסוק ט) ע"ה"כ 'וישימו את החלבים על החזות' וגו', שמיירי לגבי הקטרה, שמיניחים החלבים מלמעלה, וכתב שם: "כי האליה והכליות ויותרת הכבד יתנו למטה והחלבים עליהם, והכל על החזות, והנה החלבים לבדם יראו למעלה, והוא דרך כבוד בהקטרה". הרי לנו שלענין הקטרה החלבים הם המובחר שבו.

ובזה מיושב היטב דרשת חז"ל שיש להפריש מן המובחר, שהחלב מובחר לענין הקטרה. וכן מש"כ רבינו 'כי הטוב אשר יורם מן התבואה כנה אותו בחלב', שלענין הקטרה הוה